

Wstęp

Termin resocjalizacja ma już ugruntowaną pozycję, zarówno w polskim piśmiennictwie naukowym, jak i w praktyce zawodowej. Ponowna socjalizacja, ponowne przystosowanie się do obecności i działania w szeroko rozumianym społeczeństwie ma na celu lepsze funkcjonowanie w pełnieniu ról społecznych i zmianę parametrów osobowościowych, a docelowo ogólnie pojęty rozwój człowieka. W tradycyjnym rozumieniu resocjalizacja to zespół systemowych oddziaływań opiekuńczych, wychowawczych i terapeutycznych prowadzonych przez wyspecjalizowany personel służby więziennej i ośrodków wychowawczo-poprawczych, który działa według przyjętego modelu resocjalizacji. Nacisk kładzie się na element stricte jurydyczny bądź na zmiany behawioralne i poznawcze, bądź też na szeroko pojęte leczenie (rehabilitację) wychowanków. Dominującym akcentem jest tutaj wyposażenie przestępców w odpowiednie parametry funkcjonowania społecznego, których źródłem jest izolacja, trening lub terapia. Niska skuteczność tego typu oddziaływań, wysoki procent powrotu do przestępczości oraz negatywne skutki stygmatyzacji przestępców każą jednak spojrzeć na proces resocjalizacji w nieco innym świetle.

Współczesne podejście do resocjalizacji nastawione jest bardziej na wspieranie rozwoju jednostek nieprzystosowanych społecznie w całościowym rozwoju człowieka, a nie tylko wybranych struktur osobowościowych czy parametrów społecznych. Tego typu oddziaływanie posiada charakter działań kreujących i akcentuje większy udział wychowanków w procesie zmiany. To przestępca staje się głównym aktorem w procesie wychodzenia z przestępczości i reintegracji społecznej przy wsparciu odpowiednio przygotowanych wychowawców czy kuratorów sądowych, działających zarówno

w instytucji penitencjarnej, jak i w środowisku otwartym. Proces ten przechodzi od oddziaływań resocjalizacyjnych w kierunku readaptacji społecznej, wzmacnianej przez wspieranie motywacji przestępców do kontynuowania procesu zmiany, aż do pełnej reintegracji ze społeczeństwem, co dokonuje się poprzez podjęcie aktywnego życia sprzyjającego zarówno samym byłym skazanym, jak i społeczeństwu.

Niniejszy numer „*Studia Paedagogica Ignatiana*” wpisuje się w odkrywanie głębi tradycyjnych teorii resocjalizacji i wpływających z nich rozwiązań metodycznych, jak i w poszukiwaniu odpowiedzi na aktualne wyzwania wynikające z formułowania nowych teorii wychowania i konieczności ich transponowania na nowe rozwiązania praktyczne stanowiące sedno resocjalizacji. Dlatego bieżący numer zawiera zarówno rozprawy akcentujące piśmiennictwo teoretyczne i znaczenie teorii dla dobrej praktyki, jak i doniesienia z badań, których efektem jest formułowanie postulatów dla polityki społecznej i tworzenie rozwiązań metodycznych podnoszących skuteczność procesu resocjalizacji.

Część pierwsza zawiera pięć opracowań teoretycznych. I tak Maciej Muskała i Justyna Kusztal prezentują zarys koncepcji badawczej, której celem jest diagnoza adekwatności kompetencji i modeli pracy kuratora do nowych zadań wynikających ze zmian normatywnych w wymiarze sprawiedliwości i w systemie resocjalizacji. Następnie Jarosław Jagieła porusza kwestie przemocy szkolnej z perspektywy mniej dotąd znanych koncepcji psychoterapeutycznych, jaką jest np. analiza transakcyjna (AT), oraz formułuje autorski model przemocy szkolnej. Miłosz Mólka podejmuje próbę ukazania możliwości zwiększenia poziomu efektywności readaptacji społecznej skazanych, będących efektem połączenia założeń tradycyjnej resocjalizacji i resocjalizacji twórczej z założeniami pedagogiki towarzyszenia. Autor wskazuje na potrzebę włączenia w obszar badawczy perspektywy transcendentnej, która jest często niedocenianym elementem procesu resocjalizacji. Z kolei Joanna Sztuka prezentuje bogaty dorobek opracowań oraz różnorodność podejmowanych perspektyw badawczych efektywności resocjalizacji, co na polskim gruncie badań nad resocjalizacją nie znajduje jeszcze właściwego miejsca. Wreszcie Renata Dekka ukazuje sytuację skazanych w wieku senioralnym, wskazując na zróżnicowanie społeczności więźniów seniorów oraz przebieg procesu starzenia się w warunkach izolacji.

Część druga, doniesienia z badań, składa się z czterech artykułów. Renata Szczepanik przedmiotem swoich badań uczyniła doświadczenia biograficzne recydywistów prezentujące relacje osadzonych podczas odbywania kary pozbawienia wolności. Autorka przedstawia różne rodzaje koalicji międzyosobowych, jakie zawierają skazani mężczyźni, oraz analizuje funkcje, jakie pełnią dla nich poszczególne typy sojuszy w więzieniu. Następnie Krzysztof Biel poszukuje determinantów procesu readaptacji społecznej w narracjach byłych skazanych przebywających w Centrum Integracji „Pro Domo” w Krakowie. Magdalena Staniaszek podejmuje się diagnozy klimatu społecznego młodzieżowych ośrodków wychowawczych w aspekcie relacji interpersonalnych, rozwoju osobistego i systemu organizacyjnego instytucji. Wreszcie Robert Opora i Roman Breska analizują dokumentację medyczną w celu wyłonienia głównych cech, charakterystycznych dla pacjentów przerywających terapię alkoholową.

Oddając do rąk Państwa niniejszy tom, wyrażam nadzieję, że stanie się on zachętą i przyczynkiem do debaty nad teorią i praktyką resocjalizacyjną w świetle nowych wyzwań cywilizacyjno-społecznych, które niesie dzisiejsza rzeczywistość. Jednocześnie pragnę podziękować recenzentom tomu za wnikliwą lekturę nadesłanych opracowań i życzyć Państwu miłej lektury.